

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Олександр ВАЩЕНКО, 1980 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2003 році Херсонський державний аграрний університет за спеціальністю агрономія, працює на посаді менеджера по роботі з ключовими клієнтами в Товаристві з обмеженою відповідальністю "Нунемс Україна", м. Київ, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Агрономія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Уманського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Умань, від 28 травня 2026 року № 01-05/63, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Віталія ЛЮБИЧА, доктора сільськогосподарських наук, професора, професора кафедри харчових технологій, Уманський національний університет;

Рецензентів – Галини СЛОБОДЯНИК, кандидата сільськогосподарських наук, доцента, доцента кафедри овочівництва, Уманський національний університет;

Зої КОВТУНЮК, кандидата сільськогосподарських наук, доцента, доцента кафедри овочівництва, Уманський національний університет;

Офіційних опонентів – Сергія ВДОВЕНКА, доктора сільськогосподарських наук, професора, провідного наукового співробітника лабораторії агрономічних досліджень і якості продукції, Інститут овочівництва і баштанництва НААН України;

Івана ФЕДОСІЯ, кандидата сільськогосподарських наук, доцента, завідувача кафедрою овочівництва і закритого ґрунту, Національний університет біоресурсів і природокористування України,

на засіданні 30 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство Олександру ВАЩЕНКУ на підставі публічного захисту дисертації «Адаптивні елементи технології вирощування кавуна в умовах Правобережного Лісостепу України» за спеціальністю 201 Агрономія.

Дисертацію виконано в Уманському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Умань.

Науковий керівник – Наталія ЯЦЕНКО, доктор сільськогосподарських наук, професор, Уманський національний університет, завідувач кафедри овочівництва.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради

закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Результати досліджень дисертаційної роботи опубліковано в 6 наукових працях, з них – три статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 3 – матеріали конференцій.

Наукові публікації, зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами):

1. Яценко Н. В., Ващенко О. В. Обґрунтування використання різних запилювачів у технології вирощування триплоїдного кавуна в Лісостепу України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2025. Вип. 106, ч. 1. С. 238–245.

2. Яценко Н. В., Ващенко О. В. Адаптивно-продуктивний потенціал гібридів *Citrullus lanatus* (thunb.) matsum. & naikai у правобережному Лісостепу України. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2025. № 48. С. 131–137.

3. Яценко Н. В., Ващенко О. В. Обґрунтування строків висаджування розсади для конвеєрного надходження плодів кавуна звичайного в Правобережному Лісостепу України. *Таврійський науковий вісник*. 2025. Вип. № 143. Ч. 2. С. 203–210.

У дискусії взяли участь і висловили зауваження:

Сергій ВДОВЕНКО, офіційний опонент, доктор сільськогосподарських наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії агрономічних досліджень і якості продукції, Інститут овочівництва і баштанництва НААН України.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. У вступі, під час опису наукової новизни, варто вказати основні цифрові величини та наголосити на їх перевагах.

2. Висновки до розділу 1 слід пронумерувати і глибше обґрунтувати актуальність мети дослідження. На нашу думку не варто використовувати першоджерела, які видано у XX столітті, а також подавати першоджерела згідно існуючих вимог, без скорочень.

3. У підрозділі 2.1 окрім описового характеру варто подати табличні дані агрохімічних показників ґрунту, а у підрозділі 2.2 слід представити величину гідротермічного коефіцієнту (ГТК), оскільки він є важливим показником оцінки кліматичних умов: його значення дозволяє оцінити ступінь забезпеченості вологою та визначити ризик виникнення посушливих або надмірно вологих умов для вирощування кавуна. Одночасно, під час характеристики гібридів автор вказує для одних гібридів значення F 1 (Топган F1, Карістан F1), а для інших (Целін,

Інсепшен, Талісман, НУН 21613 , Стайл, Бостон) даний символ відсутній, проте у тексті зазначає що це гібрид , але не відомо якого покоління.

4. Потребує пояснення, чому в дослідженнях за контроль взято гібрид іноземної селекції Трофі F1 а не вітчизняної. Автор наголошує про використання в дослідженнях показника стресостійкості та компенсаторній здатності, однак у 2 розділі (с. 90) зазначено що даний показник застосовується для сорту. Чи можна цей показник застосовувати для гібриду?

5. Під час досліджень міжфазних періодів різних гібридів кавуна та диплоїдних запилювачів, а також за різних строків висаджування розсади, у підрозділах 3.1, 4.1 та 5.1, варто подати фази розвитку рослини за класифікацією ВВСН. У таблицях 3.1-3.3, 3.7, 4.1-4.5, 5.3-5.5 не слід отримані показники виділяти різними кольорами, а наголошувати ту чи іншу перевагу в текстовій частині. Табл. 3.5 варто назвати як «Урожайність різних гібридів кавуна диплоїдного за 20023-2025 роки, т/га», оскільки вона характеризує саме цю величину, а не динаміку формування врожаю. 6. Потребує пояснення автора у твердженні, що «...маса плоду є провідним фактором формування врожайності, тоді як кількість плодів відіграє другорядну, але стабілізуючу роль» (с. 115). Також, слід обґрунтувати як можна у виробничих умовах практично регулювати стресостійкість гібридів до чинників навколишнього середовища (пониження температури чи підвищення вологості, шкодочинність від шкідників та хвороб).

7. Окремі пункти висновків до розділів 3, 4 та 5 перевантажені текстовою частиною їх слід скоротити та відредагувати.

8. У табл. 4.1-4.2, 4.4 слід вказати дати формування кількості плодів, оскільки мова йде про динаміку формування їх кількості. Потребує пояснення, чому гібриди запилювачі Преміум F1 Талісман F1 та Тамерлан F1 формують не однакову масу плода за однакової технології та умов вирощування, адже вплив пилконоса на врожайність безнасічних форм є істотним.

9. Потребує пояснення твердження автора «Строк висадки є критичним технологічним чинником, який забезпечує до 10–15 % приросту кількості плодів порівняно з пізнім строком», незрозуміло який саме строк садіння та які пізні строки мав на увазі автор (с. 172) . Чому у таблиці 5.3 (с. 181) маса плодів гібриду Стайл F1 за контрольного строку садіння є вищою відносно строку садіння розсади у III декаді травня у 2024–2025 роках вирощування, в той час як у 2023 році маса була меншою.

10. У розділі 6 варто представити розрахунок енергетичної ефективності отриманих результатів, який краще охарактеризовує ефективність технології вирощування.

11. В додатку В1-В2 незрозумілий строк висадки окремих гібридів (друга колонка), деякі строки не входять в програму досліджень.

12. Слід обґрунтувати, чому в роботі не представлено результати стійкості рослин кавуна до шкодочинних об'єктів у відкритому ґрунті,

проте у розділі 6 наголошується на структурі витрат, що входять до засобів захисту рослини.

13. У тексті дисертації мають місце помилки технічного і стилістично характеру (після двокрапки слід писати з маленької літери (висока та низька гомеостатичність) с. 107; врожайність демонструвала слід замінити на отримана врожайність характеризувалась; цифрові величини подаються в одній стрічці а одиниці виміру в іншій (с. 121, 141, 180); на деяких сторінках абзац складається з одного речення (с. 110, 140, 171); у деяких рисунках не вказані роки ведення дослідів (с. 153, 170, 172); у табл. 5.2 слід вказувати не III.05 чи I.06, а зазначати що це III декада травня чи I декада червня.

Іван ФЕДОСІЙ, офіційний опонент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, завідувач кафедрою овочівництва і закритого ґрунту, Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Додаткового пояснення потребує, які саме адаптивні елементи досліджував автор, адже це не зазначено в меті та завданнях дисертації.

2. Анотації (укр. та англ.) дисертації викладені з неістотним перевищенням допустимого обсягу.

3. Рубрику «Обґрунтування вибору теми дослідження» доцільно було б подати більш стисло.

4. У завданнях досліджень не варто акцентувати увагу на краплинному зрошенні, адже це не було об'єктом досліджень.

5. У огляді літератури доцільно було б сфокусуватися на біологічних і технологічних відмінностях триплоїдного кавуна від диплоїдного та скоротити аналіз біологічних особливостей.

6. У методичній частині дисертації коротко проаналізовано ґрунтові умови досліджень. Це результати власних досліджень, чи довідникові дані?

7. У підрозділ 2.3 (с. 79–85) та в підрозділ 2.4. (с. 88) не вказано авторство рисунків (фото).

8. У розділі 3 потребує уточнення термінологія. У тексті одночасно використовуються поняття «стабільність», «гомеостатичність», «адаптивність» і «екологічна пластичність», які частково перекриваються. Доцільно чітко розмежувати ці терміни відповідно до сучасних методичних підходів адаптивної селекції.

9. Недостатня кількість середовищ для оцінки адаптивності. Аналіз адаптивної здатності проведено лише за трьома роками досліджень в одній ґрунтово-кліматичній зоні. Для більш об'єктивної оцінки параметрів пластичності та стабільності доцільно залучити багатолокаційні випробування, оскільки взаємодія «генотип × середовище» оцінюється не лише часовою, а й просторовою мінливістю.

10. У розділі 3 надмірна категоричність висновків. Твердження про те, що маса плоду є «провідним фактором» формування врожайності, потребує обережнішого формулювання. Високий кореляційний зв'язок не

доводить причинно-наслідкову залежність, а лише відображає ступінь статистичної асоціації між ознаками.

11. У розділі 4 наведено динаміку вмісту сухих розчинних речовин у плодах ди- та триплоїдного кавуна. Проте не проведено регресійного аналізу, хоча очевидно, що явище метаксенії присутнє.

12. Чому не проводили висаджування кавуна у раніші від III декади травня строки? Адже це типові терміни висаджування розсади у Лісостепу України.

13. У розділі 6, в таблиці 6.1 (с. 215) та табл. 6.3 (с. 225) наведено однакові ціни реалізації на різних варіантах. Чи не впливають генотипові особливості та строки висаджування на даний показник. Адже в індустріальних масштабах навіть несуттєве коливання ціни призводить до істотних змін витрат і прибутків.

Галина СЛОБОДЯНИК, рецензент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри овочівництва, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. У розділі 1 за результатами аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури здобувачем обґрунтована необхідність проведення досліджень за темою дисертаційної роботи, але рекомендується покращити логічний виклад матеріалу у підрозділах, щоб уникнути зайвих повторень; на стор. 5, 6, 11-14 текст потребує додаткової редакційної правки; опис особливостей вирощування кавуна в Україні доповнити посиланнями на сучасні публікації вітчизняних дослідників.

2. Список використаних джерел (№№10-17, 48-49) потребує уніфікації згідно з чинним стандартом бібліографічного опису (ДСТУ 8302:2015).

3. Розділ 2 – поряд із широким спектром агрономічних і морфологічних аналізів для комплексної оцінки закономірностей формування продуктивності кавуна бракує фізіологічних і біохімічних аналізів, наприклад, щодо вмісту хлорофілу, інтенсивності фотосинтезу та вмісту цукрів. Для конкретизації фази розвитку рослин кавуна доцільно доповнити згідно міжнародної класифікації ВВСН. Опис погодних умов за роки досліджень потребує додаткових відомостей щодо впливу на розвиток рослин, адже вказана у розділах 3-5 тривалість вегетаційного періоду досліджуваних гібридів кавуна відрізняється від зазначеної оригінаторами. Погодні дані і характеристика досліджуваних гібридів кавуна (підрозділи 2.2. і 2.3) – не мають посилань на джерела даної інформації, характеристику гібридів варто доповнити даними про рік реєстрації у Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні.

4. Розділ 3. У визначенні адаптивності гібридів кавуна не враховані фітопатологічна складова та цукристість плодів. Редагувати назву рис. 3.2 «Динаміка формування кількості плодів...» на «Середня за три роки кількість плодів...». Рис. 3.6 (Матриця кореляційних зв'язків між

урожайністю плодів та параметрами адаптивної здатності гібридів) містить надмірну кількість дрібних елементів, що знижує її інформативність.

5. Розділ 5 – доцільно доповнити календарними даними динаміки надходження врожаю кавунів у розробленій технології конвеєрного вирощування у Лісостепу України.

Зоя КОВТУНЮК, рецензент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри овочівництва, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Методика досліджень. При вивченні строків висаджування розсади кращим був варіант (III декада травня), і який рекомендується іншими науковцями, тому цікавим був би більш ранній строк II декада травня.

2. За яким принципом підбирались гібриди кавуна для дослідження. Відсутнє посилання на джерело літератури до опису гібридів кавуна.

3. У розділі 4. в назвах таблиць щоразу використовується «Динаміка формування...», але подаються дані за окремі роки. Потребують уточнення зміст та оформлення графіків (рис. 4.2, 4.6). 4. У розділі 6 «Економічна ефективність вирощування кавуна» в поданих графіках не враховані всі категорії затрат.

5. Чим обумовлена ціна на продукцію диплоїдного гібриду Преміум, яка вища порівняно з іншими варіантами диплоїдних кавунів.

Віталій ЛЮБИЧ, голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри харчових технологій, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Олександру ВАЩЕНКУ ступінь доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Віталій ЛЮБИЧ